

Ďáblický hřbitov je místem paměti celé společnosti

1.7.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

(1. 7. 2026) - Problematika hromadných hrobů na Ďáblickém hřbitově patří k nejcitlivějším tématům vyrovnávání se s komunistickou minulostí. První náměstek ředitele ÚSTR Kamil Nedvědický se této oblasti dlouhodobě věnuje, je v čele komise Ústavu pro studium totalitních režimů zabývající se masovými hroby a podílí se také na odborné i právní debatě o dalším postupu. V rozhovoru vysvětluje, proč je důležité pokračovat ve výzkumu, jaké otázky exhumace přinášejí a proč by Ďáblice měly zůstat místem živé historické paměti.

Proč jsou Ďáblický hřbitov a tamní masové hroby pro českou společnost tak důležité?

Ďáblický hřbitov představuje jedno z nejvýznamnějších míst paměti spojených s oběťmi nacistické a komunistické totality. Nacházejí se zde ostatky lidí, kteří byli popraveni, umučeni nebo zemřeli v důsledku politické perzekuce. Komunisté zde ale ukládali do šachet masových hrobů i kriminální zločince, oběti stranických čistek, ale také biologický odpad z nemocnic. Nejde pouze o pietní rozměr. Hovoříme také o právní, historické a morální odpovědnosti státu vůči obětem a jejich rodinám. Každá společnost, která si váží demokracie a lidských práv, musí být schopna pojmenovat své tragické kapitoly a důstojně se s nimi vyrovnat.

V posledních letech se často diskutuje o exhumacích. Proč je toto téma tak komplikované?

Problematika exhumací se pohybuje na pomezí historie, archeologie, práva, etiky i pietního přístupu. Je třeba respektovat lidské ostatky, přání rodin, platnou legislativu a současně usilovat o poznání historické pravdy. Řada obětí byla do hromadných šachet ukládána anonymně nebo pod falešnými údaji. Právě proto mohou archeologické a forenzní metody přispět k identifikaci konkrétních osob a pomoci rodinám po desítkách let uzavřít bolestné kapitoly jejich života. Každý krok však musí být pečlivě připraven a odborně podložen. Nejde o senzaci ani o politické gesto, ale o odpovědný přístup k obětem totalitních režimů.

Asi nejznámějším případem je exhumace pátera Josefa Toufara. Co tento případ podle vás ukázal?

Ukázalo se, že i po mnoha desetiletích lze napravovat křivdy minulosti. Toufar byl po brutálním mučení příslušníky Státní bezpečnosti v roce 1950 tajně pohřben pod falešným jménem do hromadného hrobu v Ďáblicích. Jeho rodina dlouhé roky nevěděla, kde se nachází. Díky pečlivému archivnímu výzkumu, archeologické práci a spolupráci řady odborníků se podařilo jeho ostatky v roce 2014 nalézt a následně důstojně převézt do Číhoště, kde byl v místním chrámu řádně pohřben. Tento případ se stal symbolem obnovy historické spravedlnosti a zároveň ukázal, že moderní archeologie a historický výzkum mohou významně přispět k objasňování zločinů totalitního režimu.

Často se hovoří také o Zdeně Mašínové starší. Proč je její případ stále tak významný?

Zdena Mašínová představuje další z tragických osudů politických represí padesátých let. Zemřela v roce 1956 po dlouhodobém věznění a tvrdém zacházení ze strany komunistického režimu. Existují důvodné předpoklady, že byla tajně pohřbena právě v Ďáblicích. Navzdory dosavadnímu výzkumu se však její ostatky dosud nepodařilo nalézt. Právě tento případ ukazuje, že řada otázek zůstává i po desítkách let otevřená. Pokračující historické a archeologické bádání proto není pouze vědeckou záležitostí, ale také snahou splnit morální dluh vůči obětem a jejich rodinám.

Mohou podobné příběhy pomoci veřejnosti lépe pochopit význam Ďáblického hřbitova?

Jednoznačně ano. Za každým jménem se skrývá konkrétní lidský osud. Příběh Josefa Toufara, pátrání po Zdeně Mašínové nebo osudy dalších politických vězňů ukazují, že Ďáblice nejsou pouze historickou lokalitou. Jsou místem, kde se velmi konkrétně střetává paměť, spravedlnost a odpovědnost vůči minulosti.

Jakou roli v této oblasti sehrává Ústav pro studium totalitních režimů?

Ústav pro studium totalitních režimů se dlouhodobě věnuje výzkumu represivních mechanismů komunistického režimu a dokumentaci osudů jeho obětí. V případě Ďáblického hřbitova disponuje ústav rozsáhlými archivními materiály, odbornými kapacitami i zkušenostmi s výzkumem totalitní perzekuce. Naší rolí je především poskytovat odborné zázemí, analyzovat dostupné prameny a přispívat k tomu, aby rozhodování vycházelo z historických faktů. ÚSTR zároveň pomáhá uchovávat paměť obětí a přibližovat tuto problematiku veřejnosti. Ústav navíc v poslední době převzal koordinační úlohu při další činnosti odborné komise zabývající se masovými hroby v Ďáblicích.

Co vás osobně na této problematice nejvíce zasahuje?

Především skutečnost, že za každým jménem stojí konkrétní lidský příběh. Mluvíme o lidech, kteří byli popraveni, vězněni nebo jinak pronásledováni totalitním režimem. Často jejich rodiny po desetiletí nevěděly, kde jejich blízcí skončili. Právě proto má naše práce hluboký lidský rozměr. Nejde jen o historický výzkum, ale také o snahu vrátit obětem jejich identitu a důstojnost a znovu je učinit součástí historické paměti národa.

Může být Ďáblický hřbitov také varováním pro současnost?

Jednoznačně ano. Místa paměti nejsou pouze připomínkou minulosti. Upozorňují nás na to, kam může vést zneužití státní moci, potlačování lidských práv a rezignace na demokratické principy. Ďáblický hřbitov nám připomíná, že svoboda a demokracie nejsou samozřejmostí. Péče o tato místa je proto investicí do historické paměti i do občanské odpovědnosti budoucích generací.

Jaké kroky by měly následovat v příštích letech?

Je potřeba pokračovat v mezioborové spolupráci historiků, archeologů, právníků, forenzních specialistů i institucí veřejné správy. Současně je důležité pokračovat ve výzkumu a zpřístupňování výsledků veřejnosti. Stejně důležitá je také vzdělávací a pietní rovina. Ďáblický hřbitov by měl zůstat místem úcty, poznání a připomínky obětí totalitních režimů. Jen tak můžeme naplnit naši povinnost vůči minulosti i budoucnosti.

Kamil Nedvědický se problematice Ďáblického hřbitova dlouhodobě věnuje a je autorem odborných textů zaměřených na právní aspekty exhumací a ochranu lidských ostatků. Byl rovněž členem vládní komise zabývající se otázkami masových hrobů na Ďáblickém hřbitově a v současné době, po převedení agendy z Úřadu vlády, sestavuje novou odbornou komisi, která bude řešit problematiku masových hrobů na hřbitově v Ďáblicích.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **ÚSTR / Jindřich Mynařík**

<https://www.ustrcr.cz/dablicky-hrbitov-je-mistem-pameti-cele-spolecnosti>